

19. století a dvacátá léta 20. stol.) svou metodologickou solidností i zkoumanými tématy jistě zaujme důstojné místo v současné české literární historii, a snad i nastaví zrcadlo některým jiným pracím, které — ač nominálně syntetičtější — bludně se potácejí mezi vědou a spekulací, nevědouce samy o sobě, natožpak o své metodě.

Jiří Trávniček

Slavistički studii. Skopje 1985, 230 s.

Často si ani neuvědomujeme, kolik nadšených propagátorů české literatury a kultury ve světě máme. A zejména ve světě slovanském. Všechny slovanské národy se totiž po roce 1945 vydaly na cestu socialistické výstavby. Vzájemné hospodářské, politické a kulturní vztahy byly založeny na zcela nových principech. Na univerzitách velkých měst působí katedry slavistiky. A v nich je bohemistika a slovakistika obvykle velmi dobře zastoupena.

Katedra východoslovanských a západoslovanských jazyků a literatur filologické fakulty Univerzity Cyrila a Metoděje ve Skopji vydává dokonce už několik let sborník Slavistické studie, y něm uveřejňuje příspěvky z oblasti rusistiky, bohemistiky a polonistiky. Recenzované dvojčíslo (4—5) je věnováno životnímu jubileu bohemisty prof. dr. Very Janevové-Stojanovićové.

Po absolvování slavistiky na bělehradské univerzitě se Vera Janevová vrátila roku 1950 do rodné Skopje a tu jako asistentka zahájila kursy českého jazyka. V polovině 50. let byla dva roky v Praze, kde se pod vedením prof. K. Krejčího a prof. Fr. Buriánka specializovala na novější českou literaturu. Přínosná je její habilitační práce Karel Čapek a expresionismus (1971), zpracovaná na základě pozitivních tradic české strukturalistické školy. Syntézu jejího mnohaletého studia české, slovenské a světové literatury tvoří monografie Metafori na otugjuvanjeto (1982, Metafory odcizení).

Prof. V. Janevová-Stojanovićová patří k zakladatelským osobnostem makedonské pedagogické i vědecké bohemistiky. Nemalé jsou její zásluhy o propagaci české a slovenské literatury — jednotlivých uměleckých děl a literárních osobností. Bibliografie prací V. Janevové uveřejněná v námi recenzovaném sborníku obsahuje více než osm desítek bibliografických jednotek. Jsou mezi nimi stati a studie např. o Karlu Čapkovi, Janu Nerudovi, Janu Otčenáškovvi, F. X. Šaldovi, Jiřím Wolkrovvi, Vítězslavu Nezvalovi, Františku Halasovi, Miroslavu Florianovi, o současné mladé slovenské poezii a próze, dále o Vincentu Šikulovi, o Jaroslavu Haškovi a zvláštnostech jeho vyprávění aj.

Zásluhou V. Janevové vyšly dosud v makedonštině dva rozsáhlé výběry z povídek a apokryfů K. Čapka (1960, 1978), Otčenáškův román Romeo, Julie a tma (1963) aj., dále literárněkritické stati F. X. Šaldy, Jiřího Hájka, Františka Mika a dalších českých a slovenských literárních kritiků a teoretiků.

Sborník Slavistički studii uveřejňuje kromě jubilantčiny stati o komunikativním aspektu popisu v makedonské lyrizované próze dalších devět literárněvědných příspěvků skopských slavistů, převážně z oblasti sovětské literatury.

Deset jazykovědných stati pojednává o různých otázkách morfologických, konfrontačních i nářečních v slovanských jazycích. Je mezi nimi také článek o lokálně statickém významu předložky *U* v češtině. Její autorkou je Donka Rousová, odchovaná prof. V. Janevové a její nástupkyně. Některé jiné články D. Rousové i její preklady z české literatury nasvědčují tomu, že se nemusíme v budoucnu obávat o dobrou propagaci české a slovenské literatury mezi makedonskými čtenáři.

Ivan Dorovský

Káfer István: A szlovák és a cseh irodalom magyar bibliográfiája a kezdetektől 1970-ig, Mađarská bibliográfia slovenskej a českej literatúry od začiatkov do r. 1970. Akadémiai Kiadó (Akademické nakladatelství), Budapest 1985, 749 s.

Mađarská bibliografie slovenské a české literatury od Istvána Káfera v impozantním rozsahu 21.708 bibliografických položek je životním dilem tohoto známého mađarského slovakisty a bibliografa, který je u nás znám zejména svým katalogem starých českých

a slovenských knih ve fondech Széchényiho knihovny v Budapešti, jež vydal spolu s Gedeonem Borsou pod názvem *Catalogus librorum veterum usque ad annum 1800 in lingua Bohemica et Slovaca impressorum quae in Bibliotheca Nationali Hungariae de Francisco Széchényi nominata asservantur*, Martin — Budapest 1970. Dalším jeho závažným dílem, majícím význam pro celou československou slavistiku, je monografie *Az egyetemi nyomda négy száz éve (1577—1977)*, Budapest 1977, vydaná k 400. výročí univerzitní tiskárny v Trnavě a v Budíně, kde vyšla i nejznámější díla Jana Kollára, Pavla Josefa Šafaříka, Antona Bernoláka aj.

Maďarská bibliografie slovenské a české literatury je rozdělena do části slovenské a české, přičemž první partie obou oddílů obsahují vždy část všeobecnou (základní příručky, antologie, bibliografie atd.), dále je část o lidové tvorbě, pak následují souhrnné práce k jednotlivým obdobím, otázky literárního zázemí (teorie literatury, sloh, almanachy, kalendáře, spolky, společnosti, divadlo, tisk, otázky jazykové lingvistické). Nejrozsáhlejší částí je pak abecedně řazený přehled literatury a překladů jednotlivých autorů, na nějž navazuje komparatistický oddíl o vzájemných vztazích a Appendix, zahrnující většinou slovenské autory s celouherskou působností. Úplný závěr tvoří rejstříky, poznámky a zkratky. Vlastní bibliografii předchází po krátkém úvodu Pétera Nagye ještě rozsáhlý soupis excerpovaných knih a časopisů.

Z maďarské bibliografie české a slovenské literatury vyplývá zejména bohatý zájem o tyto literatury v Maďarsku po roce 1945, a to jak v rovině literárněvědné, tak i překladatelské. V tomto období např. vyšly v MLR dvoje dějiny slovenské literatury (Szalkay, Szalatnai), jedny dějiny literatury české (Szalatnai), osm svazků výborů z moderní slovenské poezie, antologie české a slovenské poezie r. 1953 i české prózy r. 1962.

Z moderní slovenské literatury patří k nejpřekládanějším autorům Janko Jesený, Peter Jilemnický, Fraňo Král, Vladimír Mináč, Rudo Moric, Emil Boleslav Lukáč, Ján Rob Poničan, Ján Smrek, Ján Kostra, Andrej Plávka, Pavol Horov aj., ze slovenských klasiků Janko Král, Andrej Sládkovič, Martin Kukučín, Pavol Országh Hviezdoslav, Ivan Krasko, Martin Rázus aj. K hojně překládaným spisovatelům náležejí i méně známí slovenští autoři Mária Halamová, Agneša Gundová, Eleonóra Gašparová, Josef Ciger Hronský aj. Oproti tomu např. Svetozár Hurban Vajanský náležel sice k nejpřekládanějším slovenským autorům v Maďarsku před první i druhou světovou válkou, i poté si udržel zájem literárních historiků, avšak z jeho díla již nevyšel po roce 1945 ani jediný maďarský překlad.

Z českých spisovatelů jsou dodnes nejvíce překládáni Karel Čapek, Jaroslav Hašek, Alois Jirásek, Jiří Wolker, ale také Karel Hynek Mácha, Božena Němcová, Jan Neruda, Petr Bezruč, S. K. Neumann, Josef Hora, Konstantin Biebl, Vítězslav Nezval, František Halas, Jaroslav Seifert, Julius Fučík, Vilém Závada, Marie Majerová, Ivan Olbracht, Marie Pujmanová, František Kubka, Vladimír Neff, Norbert Frýd, Jan Skácel, Ivan Skála, Jan Otčenášek, Vladimír Páral aj.

Z maďarských překladatelských dílen se však dnes téměř vytratili před válkou hojně překládáni básníci Jaroslav Vrchlický a Otokar Březina, nadále se těšící zájmu maďarských literárních historiků, stejně jako málo překládaný František Langer. Jiní autoři nezaujali trvale, ale měli své období zájmu maďarských překladatelů (např. Ondra Lysohorský, překládaný hojně v letech 1959—1962), další působili v různých obdobích (např. Jan Zahradníček byl překládan v 30. letech našeho století a znovu až r. 1970). Ojedinelé pozornosti maďarských čtenářů se stále těší od svého prvního vydání v roce 1962 román Karla Schulze *Kámen a bolest*, který v době uzávěrky Káferovy bibliografie roku 1970 byl v MLR vydán již popáté, a je patrně našim nejoblíbenějším dílem v Maďarsku kromě Haškova Svejka, který již v roce 1969 dosáhl sedmého maďarského vydání.

Káferova bibliografie nezachycuje pouze bezprostřední literárněhistorické studie a překlady z české a slovenské literatury, ale snaží se také o širší podchytení literárního zázemí a vzájemných kulturních a literárních styků. Dozvím se z ní např. o sbírce členů Maďarského národního divadla na stavbu českého Národního divadla v roce 1862, o pohostinském vystoupení Burianova D 34 a Slovenského národního divadla v Budapešti v roce 1958, dále je nejvíce recenzovaným českým časopisem v Maďarsku byl Český lid a slovenským Slovenské pohľady. Závažné jsou i údaje o maďarských recitačních pořadích Artúra Fehéra z české a slovenské literatury v 30. letech 20. století, o názorech maďarských kulturních činitelů na česko-slovenské vztahy, o vývinu maďarské komparatistiky ze zřetele jejího zájmu o českou a slovenskou literaturu a o řadě dalších zajímavých otázek. Patří k nim např. maďarské reakce na vznik a uzavření Matice slovenské v le-

tech 1863—1875 i na její obnovu a činnost v nové Československé republice a také maďarská připomenutí 100. výročí Matice slovenské v roce 1963, stejně tak i dohody mezi CSE-MADOKem a Maticí slovenskou v roce 1970. Z bibliografie vyplývá ovšem také poměrně malý zájem o rozvoj literatury Slováků žijících na území Maďarska po roce 1919 (celkem 40 bibliografických položek).

Hlavní hodnota Káferovy bibliografie tkví v podrobném zachycení bibliografických dat k literatuře 20. století, data pro předchozí období jsou již méně úplná. Tak např. v literatuře o husitismu chybějí údaje o některých studiích o husitském překladu bible do maďarštiny (K. Timár, 1930, 1931, S. Debreczy, 1940) aj. a uvažovat by bylo možno také o doplnění bibliografických údajů o Josefu Dobrovském, Františku Palackém, Janu Nerudovi aj. Otázka je, zda do bibliografie neměly být zařazeny i osobnosti německého původu v českých zemích a na Slovensku, spjaté s českou a slovenskou kulturou (např. Štěpán Taurinus, Karl Georg Romy aj.), neboť podobné osobnosti nacházíme i v Appendixu. Je pravděpodobné, že k některým ojedinělým neúplnostem v bibliografických údajích došlo ve značné míře krácením publikace, neboť rozsah bibliografie, původně čítající téměř dva tisíce strojových stran, musel být poněkud omezen, a proto např. autor byl nucen vypustit rozsáhlou maďarskou bibliografii o Komenském a odvolat se na příslušném místě jen na maďarské bibliografie Komenského z pera Józsefa Bakose (A magyar Komenský-irodalom, Budapest 1952, a dalších pět svazků vydaných pod názvem A magyar Comenius-irodalom do roku 1972 v Šarišském Potoku a v Jágru).

Závěrem možno ovšem konstatovat, že Káferova bibliografie je plodem dlouholetého úsilí a že jediný autor tu vykonal práci celého kolektivu. Díky jeho obětavé námaze získáváme v maďarské bibliografii české a slovenské literatury práci trvalé hodnoty, z níž budou dlouhá desetiletí čerpat všichni, jimž je určena.

Richard Pražák

Ján Koška: Slovensko-bulharské literárne vzťahy (1826—1918). Veda, Bratislava 1965, 276 s.

O československo-jinonárodních, zejména československo-slovenských literárních styčích a vztazích máme několik sborníků a četné studie. Přitom česko-slovensko-bulharským vztahům byla věnována po osvobození v roce 1945 značná pozornost jak českých a slovenských, tak také bulharských historiků, literárních historiků a jazykovědců. Nové syntetizující poznatky přinesly zejména sb. Československo-bulharské vztahy v zrcadle staletí (1963, též bulharsky), Slovensko-slovenské literárne vzťahy (1966), Literárne vzťahy Slovákov a južnych Slovanov (1968) a Česko-bulharské přátelství v literatuře 19. století (1975).

K průkopnickým pracím vzniklým po válce je třeba připočíst v českých zemích monografii Zd. Urbana Z dějin česko-bulharských kulturních styků (1957) a na Slovensku literárněhistorický a bibliografický přehled J. Vlčeva Z dějin slovensko-bulharských vztahov do oslobodenia Bulharska r. 1878 (1959) a její rozšířenější bulharskou verzi Slovacite za nas. Iz istorijata na slovaško-balgarskite otnošenija (1963).

Zatímco se v českém prostředí problematice česko-bulharských literárních vztahů Zd. Urban nepřestal věnovat a patří dnes v této oblasti k našim největším znalcům, na Slovensku se po J. Vlčevovi na výzkum slovensko-bulharských vztahů minulého a našeho století soustředil hlavně Ján Koška. Výsledkem jeho úsilí byla (kromě četných dílčích příspěvků) první monografická práce o bulharské moderně (1972). S recenzovanou knihou však těsně souvisí Koškova druhá monografie *Slovenské literárne pohľady na bulharský juh* (1978), na niž autor v nejednom ohledu navazuje nebo se na ní odvolává. Snešl v ní dostatek materiálů o ohlasu závěrečné fáze národně osvobozenického hnutí bulharského